

közvetlen megbízott cég a szállítást semmi részben nem fogantatosította és a szállítmány lebonyolítását a maga egészében átruházta, nem közvetett szállítmányozóról van szó, hanem alszállítóról, akire a K. T. 385. §-a nem vonatkozik. Ezt a megkülönböztetést megteszi Neuman Ármin kommentárja (II. k. 469. l.) és Staub kommentárja is. (II. k. 1340. l.)

Valorizációs joggyakorlat. 1. Kártérítési követelés valorizálása. Az állandóan követett gyakorlat szerint valorizációnak bármely jogcimből származó készpénzkövetelésnél akkor van helye, ha az adóst az esedékessé vált követelés megfizetése körül a pusztá fizetési késedelmén tulmenő vét-kesség terheli; vagyis hogy az adós tartozásának átértékelt értékben való fizetésre legyen kötelezhető, az adóssal szemben a hitelező részéről oly tények bizonyítása és tényként való megállapítása szükséges, amelyek alapján az adósnak a lejárt tartozásnak ki nem fizetése körül a pusztá fizetési késedelmén tulmenő vét-kessége (a perben nyilván alaptalan védekezés, a védekezési joggal való visszaélés, az összes jogorvoslatok sikertelen igénybevételével a per befejezése s a hitelező jogos követeléséhez jutásában való szándékos késleltetés stb.) megállapítható. (P. VII. 2721/1924. Egyező P. VII. 2277/1924.)

Kiemelendő, hogy a döntés kifejezetten „bármily jogcimből eredő készpénzkövetelésről” beszél, vagyis a rosszhiszemű perlekedés elvi szankciója a valorizálás.

Ellenben a konkrét perbeli adatok alapján a bíróság megtagadta a valorizálást.

A kartérítési összegnek a magyar korona időközbeni romlásának megfelelően átértékelt (valorizált) mértékben való meg nem ítélese miatti felülvizsgálati panasz azért alaptalan, mert a fennforgó peres esetben a rendszerint nem használatos és kellően csak szakértő közbenjöttével értelmezhető „meglátásig” kifejezésnek használata folytán úgy magának a perbeli ügylet létrejöttének, jogalapjának, mint minősítésének kérdése is nem merőben alaptalanul volt az alperes által vitássá tehető és bírói döntést igényelt és mert ugyanezért az alperesnek idevonatkozó kifogása és védekezése nyilván alaptalannak nem is tekinthető és végül, mert mindezeknél fogva a fennforgó esetben az alperesnek a közönséges fizetési késedelmet meghaladó mérvű vét-kessége annál kevésbé volt megállapítható, mert az alperes védekezése a bírói döntést igényelt kereseti kárkövetelés összegének egy része tekintetében alaposnak, illetve sikeresnek is bizonyult. (P. VII. 3550/1924.)

2. Ítélet után új valorizációs kereset. Az ítélt dolog kifogása sikerrel csak a már megítélt jognak újabb keresettel való érvényesítése ellen emelhető, tehát akkor, ha felperes

ugyanazon jogviszony alapján és ugyanabban a terjedelemben, amelyre nézve az alperes korábban jogerősen elmarasztaltatott, indít új, marasztalásra irányuló keresetet; de nem akkor is, ha felperes az alperessel szemben nem érvényesített kárának megtérítése iránt indít keresetet. Az a körülmény tehát, hogy az alperesek a felperessel létesült jogviszonyból kifolyólag a felperes részéről szolgáltatott készpénzfizetés visszafizetésére köteleztettek jogerősen, nem zárja ki azt, hogy a felperes a tökekövetelés és törvényes kamatainak megfizetésére jogerős ítélettel kötelezett, de a fizetési késedelem tekintetében vétkes alperesekkel szemben, azok vétkeességéből származtatott kárának megtérítése iránt új keresetet indíthasson. (P. VII. 2277/24.)¹

Megszünteti az utólagos valorizációra való igényt a fizetés fenntartás nélküli elfogadása:

Nincs helye utólagos valorizációnak akkor, ha a hitelező követelése valorizációjára vonatkozó igényének fenntartása nélkül fogadta el az adóstól követelésének egészben vagy részben történt kifizetését, mert a teljesítés késedelméből eredő igény kártérítési jellegű, ebből folyóan az rendszerint csak akkor s annyiban érvényesíthető, ha és amennyiben az ezen igényhez való jog fenntartása az adóssal szemben kifejezésre jut. Jogfenntartás hiányában tehát a hitelező ettől az igényétől elállottnak tekintendő s így az utólagos valorizációra való igényét sikerrel nem érvényesítheti. (P. VII. 2721/1924.)

Elvileg megtagadja az utólagos valorizációra támasztott igényt a Kuria P. II. 3920/924. sz. ítélete:

„A kir. Kuria jogi álláspontja szerint ugyanis a pénzérték csökkenésével előálló vagyoni hátrányból származtatott igény járulékos természetű és csak a fél kérelmére lévén elbírálható, a főkötelezettség iránt indított perben érvényesítendő s a kérelem elmaradása azt a jogi vélelmet vonja maga után, hogy a fél ezen a címen nem kíván igényt érvényesíteni. Következésképp ennek az igénynek a főkötelezettséggel való járulékos jogi kapcsolatánál fogva, annak egy utóbbi perben való érvényesítése a késedelmi kamat helyett a hitelezőt megillető kártérítésről szóló 1923. évi XXXIX. t.-c.-nek itt nem alkalmazható 6-ik szakaszában érintett különös esettől eltekintve, ebből az okból ki van zárva. Habár tehát a felperes a korona romlásának tudatában ezt a kártérítés jellegű igényét a felelbezési bíróság ítéleti ténymegállapítása szerint fenn is tartotta, de a korábbi perben érvényesíteni elmulasztotta, felperes utólagos átértékelés iránti keresete nyilván elkésztett, a felelbezési bíróság felperest ebből az okból keresetével he-

¹ Egyezően a res judicata elutasítására. P. V. 6546/1924.

lyesen utasította el. Annak vizsgálata nélkül tehát, hogy az alperesnek a korábbi perben kereseti követeléssel szemben való védekezése jó- vagy rosszhiszemű volt-e, a kir. Kuria a felperest alaptalan felülvizsgálati kérelmével elutasította.

A konkrét ügyben az alperes az első ítélet jogerőre emelt kedése után a marasztalási összeget kifizette. A határozata-
tehát nem hathat ki az olyan esetekre, amikor a teljesítéssel az adós ítélet után is késlekedik és így nemcsak a per alatti, hanem a per utáni pénzromlásról is van szó.

3. *A valorizáció kezdő időpontja.* Eleitől következőes az V. tanács szélső valorizáló álláspontja:

Jogszabály, hogy amely időponttól valaki valamely dolgot hasznosíthat és a maga érdekében felhasznál, attól az időponttól a dolog felett való rendelkezéssel járó hátrányokat, tehát a pénzürték leromlásának veszélyét és kárát is viselni tartozik. Ez következik abból is, hogy a dologgal járó előny is, hátrány is a dolog tulajdonosát éri, pénztartozásnál pedig a tartozott pénzüsszeg tényleges tulajdonosául az adós tekintendő és hogy másfelől az adós az általa tartozott pénz elértéktelenedésétől magát megóvhatja az által, hogy azt a hitelezőnek visszaadja, ha tehát ezt nem teszi, az ő mulasztásának káros következményét a hitelezőre részben sem tolhatja át. (P. V. 6546/1924.)

A konkrét eset körülményei szerint változik a valorizálás kezdő időpontja a többi tanács gyakorlatában. Különösebb indokolás nélkül a pénzfelvétel idejét veszi kezdő időpontul a Kuria P. IV. 2600/1924. sz. határozata:

A meg nem támadott tényállás szerint alperes az előre felvett 750.000 korona vételárból 323.499 korona erejéig árut egyáltalán nem szállított. Ez az összeg tehát minden jogalap nélkül maradván az alperes birtokában, alperes azt eredeti értékében tartozik a felperesnek visszatéríteni. A korona időközi értékcsökkenésére tekintettel tehát helyes a felebbezési bíróságnak az a döntése is, amely szerint alperest ennek az összegnek az árfolyamkülönbségében is elmarasztalta.

Érdemes megjegyezni, hogy az adott esetben az előleget felvevő adós javára a Kuria megállapította a teljesítés gazdasági lehetetlenülését, tehát vétékesség híján is a teljes (legszigorubb) valorizációt alkalmazta.

Ugyanigy dönt Kuria P. IV. 2581/1924.:

Az alperes a *vételárelőlegből* a felebbezési bíróság ítéletében helyesen megejtett elszámolás szerint még *kezén maradt összeget olyan pénznemben tartozik a felperesnek visszatéríteni, mint amilyenben azt a felperestől felvette.*

A vétékessé válás időpontjára helyezi a valorizáció kezdőpontját P. IV. 2679/1924.:

A marasztalási összegből az előleg címén visszáitelt 65.000 korona valorizálására vonatkozó rendelkezés ellen intézett panasz csak annyiban alapos, amennyiben a felperes ezen összeg után az értékkülönböt nem az előleg felvétele napjától, hanem 1922. augusztus 16. napjától, vagyis attól a naptól fogva igényelheti, amely napon az alperes az áru átadását megtagadta s amely napon a felperesnek visszajáró előleget a felperesnek visszaadni tartozott volna, amit azonban elmulasztván, vétkes késedelembe esett, ennek pedig az a folyománya, hogy a kezén maradt vételárelőleget olyan értékben tartozik a felperesnek megtéríteni, amely megfelel annak az értéknek, amikor a teljesítés megtagadása következtében az előleget visszaadni volt köteles.

A valorizációs kérelem előterjesztésének időpontját veszi alapul P. IV. 1940/924.:

- A felperes által támasztott valorizációs igény annak előterjesztését megelőző időpontra visszahatóan jogosnak felismerhető azért nem volt, mert a felperes ügyvédének F/X. jel alatt csatolt 1921. május 4-én kelt s az elsőbíróság által megítélt felperesi követelés biztosítása és esetleges kielégítése tárgyában létesült megállapodást tartalmazó leveléből kitűnően a felperes az alperessel szemben a koronaromlás ellenére valorizációs igényt egyelőre nem formált.

A keresetindítást veszi alapul P. VII. 3794/924.:

A felperesnek csupán a keresetindítás időpontjától kezdődően lehetett igénye vételárelőleg követelésének valorizálásához, mert ezt megelőzően a felperes megtagadta az előleg visszavételét és ragaszkodott a teljesítéshez és ezt a jogosulatlan álláspontját egészen a kereset megindításáig meg nem változtatta, ekként tehát a kereset indítása előtti időben a felperes magatartása volt az oka annak, hogy a felperes nem jutott vételárelőlegének a birtokába s ezért nem hárihatja át a felperes az alperesre annak a kárnak a viselését, amely az előlegként adott 15.000 K értékének a keresetindításig beállott csökkenése folytán keletkezett.

Az elsőbírósági ítélet meghozatala napját veszi irányadónak P. IV. 2026/924.:

Minthogy azonban az alperes felperesnek a kereseti követeléshez való igényjogosságát az elsőbírósági ítélet meghozatala után kétségtelenül felismerhette, ettől az időponttól fogva tehát az alperes vétkes fizetési késedelme beállott, aminek az a jogi folyománya, hogy a felperes kereseti követelését csak olyképp egyenlítheti ki, ha annyi koronát fizet a felperesnek, amely az elsőbírósági ítélet meghozatala napján fennállott koronaárfolyamnak megfelel.

Az adott esetben az alperes jogutódi minősége vitás volt.

Igen bölcsen függetleníti a VI. tanács 5935/924. sz. határozata a valorizációt a vétkességtől, amikor a valorizáció okául a vétkesség kifejezett elejtésével az egyenértéket veszi alapul: A felperes csak úgy jut végzett munkájának mindakét fél által szem előtt tartott méltányos ellenértékéhez, ha díjait az 1922. szeptember 2-án (amely napon felperes költségeit felszámította) fennállott érték szerint kapja meg. Ezért a kir. Kuria a felperes díjait olyan értékben találta megállapítandónak, amelyet a hátralék összege az említett napon képviselt. Az ügynek ilyen alapon történt elbírálása mellett közömbös az, hogy az alperes a fizetéssel mikortól kezdve van késedelemben, mert az átértékelésnek indoka az adott esetben nem az adóskésedelem, hanem az ettől teljesen független az a szempont, hogy a felperes munkájának megfelelő és méltányos ellenértékét megkapja.

4. *Kamatkérdések.* a) *Kamat a valorizációs különbözet után.* Eleinte a kamatot a valorizációs differencia után nem ítélték meg. Ujabbban a IV. és VI. tanács állandóan megítéli az értékkülönbözöttek után is a kamatot. A VI. tanács ítéletei szövegezése a svájci frankra átszámított tőke után bennrejlőleg ítéli meg a kamatot az értékkülönbözöttek után is (P. VI. 1881. 1924., 5435/924., 1921/924., 1923/924.), a IV. tanács pedig kifejezetten a tőke és értékkülönbözöttek együttes összege után ítéli meg a kamatot. (P. IV. 2026/924., 2652/924., 1940/924., 2652/924.) E két tanács tehát állandó gyakorlatként honosította meg a kamatkötelezettség kiterjesztését az értékdiffereenciára is. Ezzel bensőleg igazságosabbá tette az ítélezést.

b) *Valorizáció és magasabb kamat.*

aa) *Valorizáció mellett nincs törvényi magasabb kamat.* A kir. Kuriának gyakorlata szerint az 1923. évi XXXIX. t.-c. által meghatározott kártérítést nem lehet alkalmazni oly esetben, amikor a kereseti követelés a tényleges fizetés napjára valorizáltan ítéltetik meg, mert ily esetben a hitelező tőkekövetelését annak kamataival együtt teljes összegében megkapja. (P. VIII. 3979/924. Egyező: P. VII. 3917/924., P. IV. 2652/924. Ellenkező: P. IV. 3408/924. sz. hat., amely valorizálás mellett heti 2°/_o, ill. heti 1¹/₂^o/_o kamatot ítélt meg.)

bb) *Valorizáción felül magasabb szerződési kamat jár.*

A számlával kapcsolatban *kikötött 15°/_o-os késedelmi kamat is jár* a felperesnek a kikötésszerű *lejáratról*, 1923. január 20-tól fogva, mert a felek bejegyzett cég létre reájuk az 1877: VIII. t.-c. 9. §-ának az 1883: XXV. t.-c. 21. §-a értelmében fenntartott rendelkezése szerint nem irányadó a kamatkorlátozás. (P. IV. 2479/1924.)

c) *Az u. n. kosztpénz.* A valorizációhoz hasonlóan a szerződéses megállapodással kikötött kosztkamat iránti igény

is jogi oltalomban részesítendő, mert a kosztkamat iránti kikötés is legtöbbszörre a pénzkövetelés értékében a koronaromlás folytán előállott veszteségnek a kosztkamat-összegekkel való kipótlását, tehát szintén jogos magánérdek megvédését célozta. Akár egymagában a valorizációnak, akár ugyancsak egymagában a kosztkamatnak kikötése ezek szerint sem a jóerkölcsökbe, sem jogszabályba nem ütközik s így bírói uton is érvényesíthető. Mindkettőnek, vagyis egy a követelés valorizációjának, mint a valorizálás folytán előálló értékösszeg után kosztkamatnak együttes kikötése azonban jogi oltalomra már nem tarthat számot. (P. VII. 3292/924.)

d) Kosztpénz heti tőkésítése megengedett: Ez a megállapodás (a kosztpénz heti tőkésítése), amely a kamatfizetés időszakát és időpontját illetően az akkori gazdasági és pénzügyi viszonyok folytán a kamatfizetés terén abban az időben kialakult szokással nem ellenkezik; *sem a jóerkölcsökbe, sem pedig jogszabályba ütközőnek nem tekinthető s így az az alperesre kötelező.* Előző határozat.

e) Kamat kártérítés után. Az állandó bírói gyakorlat értelmében *bírói döntéstől függő kártérítési összeg után a törvényes késedelmi kamat csak a keresetindítástól kezdve jár.* (P. VII. 3550/924.)

Valorizáció az örökjogban. 1. Ági vagyonként jelentkező 8050 kor. helyett a Kuria megítélt a valorizáció megosztásával 3050 aranykoronát. (P. I. 2428/1922.) 3690 kor. ági érték után a Kuria 1800 aranykoronát ítelt meg. (P. I. 3640/1922.)

Az elsőnek hivatkozott ítélet indokolásából:

Igazságtalanságra vezetne s az örökösödési jog terén irányadó egyenlőség és kiegyenlítés elve sérelmet szenvedne, ha az ági értéket a felpereseknek ugyanabban az összegben ítélnék meg, amelyet ők fiuk helyett vételárként még a háborút megelőzően, vagyis akkor szolgáltattak, amikor a papírpénz értéke azonos volt az aranykorona értékével, vagy ettől lényegesen nem különbözött s amikor a pénz, mint általános ár-és értékmérő hű kifejezője volt a vagyontárgyak valóságos értékének.

A felpereseknek ebből eredhető károsodása elhárítható vagy megelőzhető az által, ha azt a pénzösszeget, amelyet ők vételárként még az 1901. évben szolgáltattak, átszámítjuk a mai pénzértékre.

Viszont azonban ellenkeznék a méltányosság elveivel, ha a felpereseknek ez a vételár, mint ági vagyon, a mai érték szerint teljes összegében ítélnék meg, — mert az a természetes értéknövekedés, mely az egyes vagyontárgyak értékében a háború folytán előállott, kizárólag csak a tulajdonost illeti, másrészt pedig a pénz leromlásából származó károsodás